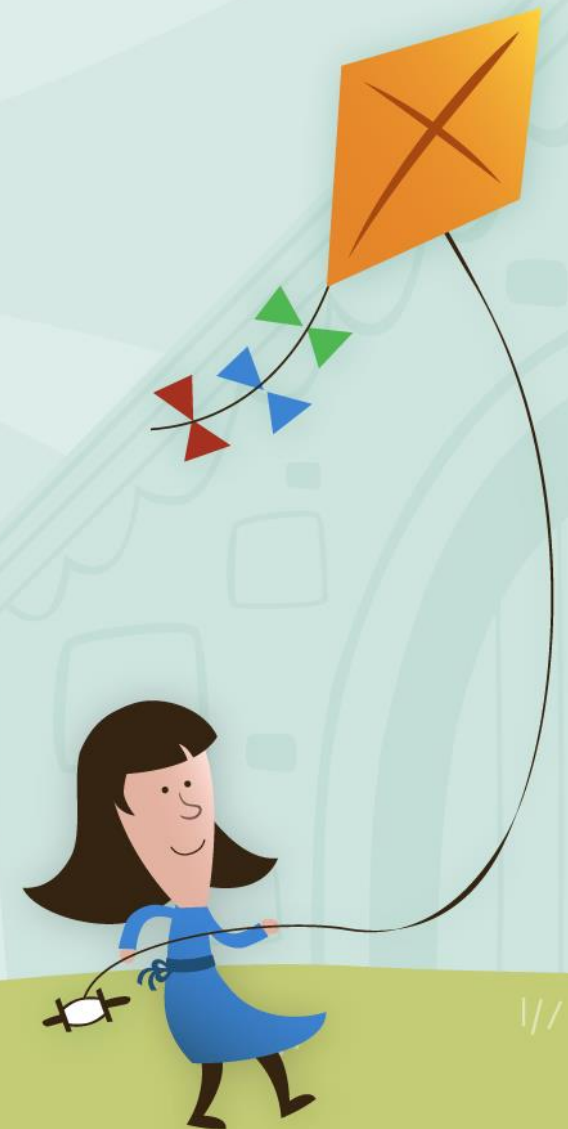

Oppimisen tuki: opetuksen/oppimisprosessin/ oppimisen ohjaamisen suunnittelun lähtökohtia

2023

Johanna Kainulainen

Mitä asioita huomioin,
kun lähdän suunnittelemaan
oppimiskokonaisuutta,
oppituntia, opetustuokiota jne.?

Mitä asioita haluan korostaa?

Mitä asioita pyrin välttämään?

Shulmanin (esim. 1987) mukaan opettajan opetuksessaan tarvitsema tieto jakaantuu seitsemään kategoriaan:

1. sisältötietoon
2. yleiseen pedagogiseen tietoon
3. opetussuunnitelmalliseen tietoon
4. pedagogiseen sisältötietoon
5. tietoon oppijoista ja heidän ominaisuuksistaan
6. tietoon koulutuksellisista konteksteista
7. tietoon koulutukseen päämääristä, tarkoituksesta, arvoista sekä niiden filosofisista ja historiallisista perusteista.

Pedagoginen sisältötieto (*pedagogical content knowledge*)

- on opetukseen liittyvän sisältötiedon ja pedagogisen tiedon yhdistämistä siten, että esimerkiksi oppiaineeseen liittyvää tietoa sovelletaan pedagogisiin tarkoituksiin.
- Pedagoginen sisältötieto on siis opetettavaan muotoon muokattua sisältötietoa.

Tavoitteiden, toiminnan ja arvioinnin ”kolmiyhteys”

Millaisella arvioinnilla on
merkitystä?
Millainen arviointi
opettaa parhaiten
arvioinnista?

Tavoitteet
Mitä tulisi osata?

Osallistava toiminnan suunnittelu
toiminnanmuodot työskentelyssä
reunaehdot toiminnalle

Osallistava arvioinnin suunnittelu
osaamistavoitteiden laadinta
arviointikriteerien laadinta
osaamistavoitteille

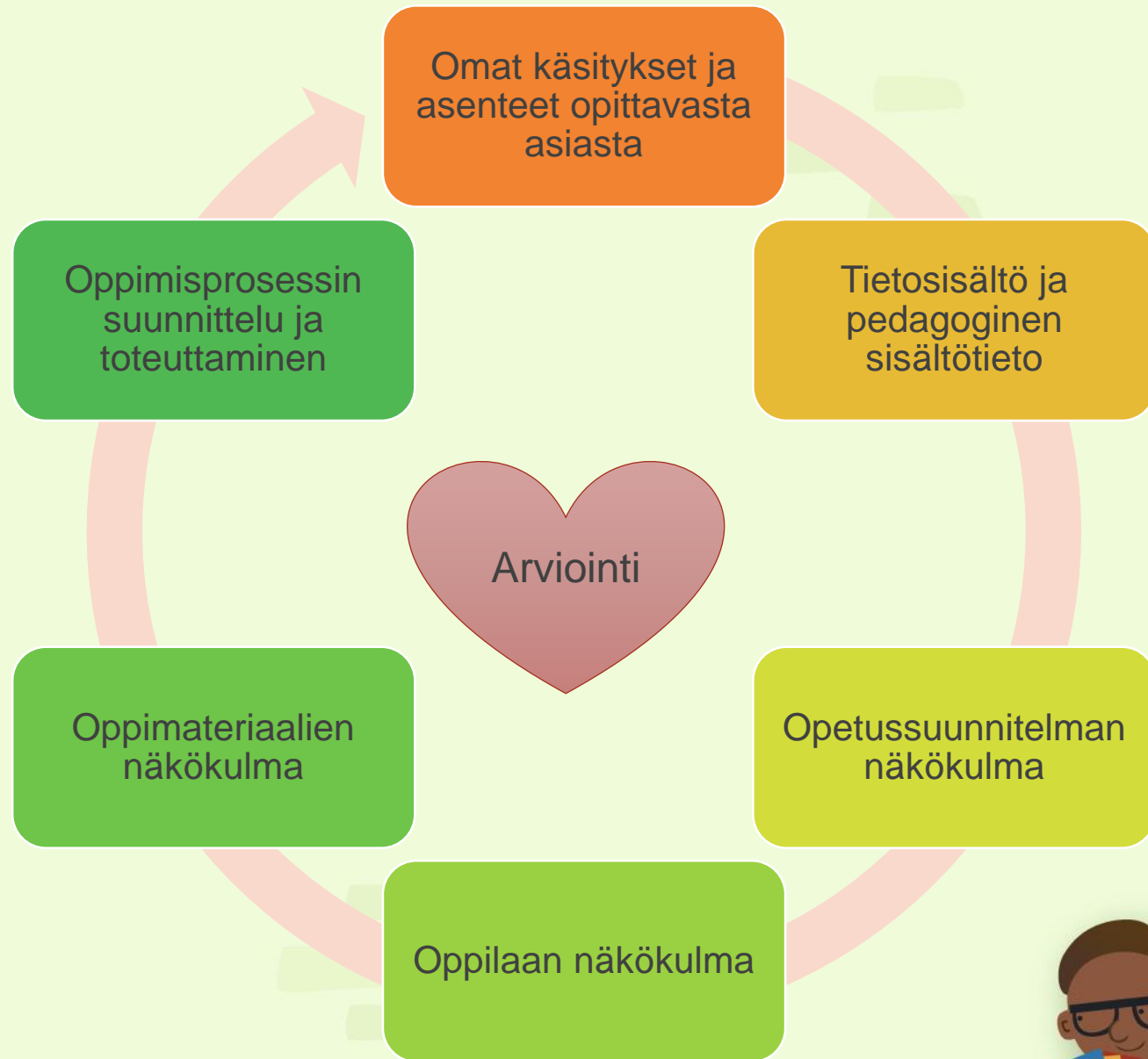
Pedagoginen toiminta
Millaiset aktiviteetit
mahdollistavat saavuttamaan
tavoitteet?

Arviointi
Millainen arviointi
tarjoaa tietoa tavoitteiden
saavuttamisesta?

Diagnostinen, formatiivinen ja summatiivinen arviointi oppimiskokonaisuudessa

Opetuksen (oppimisen ohjaamisen) suunnittelu on monivaiheinen ja moniulotteinen prosessi

Oppimisprosessin suunnittelussa selvitetään:

Suunnittelu

Opetus

Arviointi

- **Omat käsityksenne** opetettavasta asiasta ja asenteenne sitä kohtaan
- **Tietosisältöä** opetettavasta asiasta (sisältötieto ja yleinen pedagoginen tieto)
- **Opetussuunnitelmallista tietoa** opetettavasta asiasta
- Opetettavasta asian **merkityksellisyys oppilaille**
- Opetettava asia **oppimateriaaleissa**
- **Opetuskokonaisuuden suunnittelu ja toteutus**
  - tämä näkyy jakso- ja tuntisuunnitelmissa
- **Arvioinnin suunnittelu ja toteutus**
  - tämä näkyy jakso- ja tuntisuunnitelmissa

Mitä on osaaminen?
Miten osaaminen kehittyy?
Miten osaamista arvioidaan?
Kuka arvioi?
Miten arviointitietoa käytetään?

1. Omat käsityksesi opetettavasta asiasta ja asenteesi sitä kohtaan

Esimerkiksi

- millaisia ovat aiheeseen liittyvät tietosi, kokemuksesi, asenteesi
- millaisia näkökulmia asiaan voi ottaa

2. Tietosisältöä opetettavasta asiasta (sisältötietoa ja yleistä pedagogista tietoa)

- Mitä opetettavasta asiasta on pedagogisesti mielekästä tietää ja ymmärtää (Huom! Opettajan on yleensä itse tiedettävä enemmän tai ymmärrettävä syvemmin kuin mitä hän opettaa)
  - Miten asia esim. näkyy, esiintyy, ilmenee elävässä elämässä?
  - Millaisia taitoja kyseisen asian parissa/toteuttamiseen jne. tarvitaan?
- Mihin muihin aiheisiin/teemoihin jne. opetettava asia liittyy?
- Kuinka opetettava asia näkyy eri oppiaineissa?

3. Opetussuunnitelmallista tietoa opetettavasta asiasta

- Kuinka opetettava asia näkyy esimerkiksi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa tai koulun opsussa?
- Tutki esimerkiksi sitä,
  - millaisia ”velvoitteita” opelle sieltä nousee
  - kuinka asiaa kielennetään opsussa?
    - Huom. Tämä kohta prosessista avautuu parhaiten silloin, kun kohdan 2 asioita on tullut jo pohdittua...

Mitä OPS sulkee pois tai estää tekemästä...?!

4. Opetettavan asian merkityksellisyys oppilaille

- miltä opetettava asia näyttää oppilaiden silmin ja kokemusmaailmassa
- mitä kautta se voisi tulla oppilaille merkitykselliseksi
  - millaisin tekstein, työtavoin, sisällöin, millä medioilla tms.
- **miten oppilaiden osaaminen, ajattelu ja toiminta saadaan näkyville**
- kuinka voi ymmärtää oppilaiden ajattelua.

Diagnostinen
arviointi avuksi!

5. Opetettava asia oppimateriaaleissa

- Miten opetettava asia esiintyy eri oppikirjoissa:
  - miten ja missä yhteyksissä asiaa käsitellään, miten se on rajattu sisällöllisesti, jäsennetty pedagogisesti
  - miten sitä opiskellaan (harjoittelutavat ja tehtävätyypit)?
- Muuta mahdollista tutkittavaa oppikirjoista:
  - millainen oppimateriaalien tietorakenne (ja esim. äikässä kielikäsitely on)
  - ovatko oppikirjojen tekstit johdonmukaisia
  - puuttuuko olennaisia tietoja – mitä teksti kertoo/ei kerro
  - mitä muita näkökulmia löytyy?

Millaiseen oppimiseen erityyppisten tehtävien avulla päästään

(Bloomin taksonomiaa soveltaen Aalto & Kauppinen 2015)

Onko tämä oppimateriaali mielestäni paras tapa opiskella opetettavaa asiaa?
Käytänkö materiaalia lainkaan/tukena/pääsääntöisesti jne.?

6. Opetuskokonaisuuden (tai oppitunnin) suunnittelu ja toteutus

- tavoitteiden aukikirjaaminen (tunne-, tieto- ja taitotavoitteet)
- aiheenne käsittelyn eteneminen tunnilla/teemoittain
  - Huomio myös siihen, kuinka opiskeltava sidostuu aikaisemmin opittuun ja tuleviin oppimisen kohteisiin
- konkreettisia tehtävätyyppejä ja harjoittelun tapoja, joihin tunnit/teemat jakaantuvat (ks. dia 14)

Oppilaille asetetut tavoitteet MOK:ssa

Tietotavoite:

- Oppilas ymmärtää, millaista on arvokas elämä. Hän ymmärtää oman toimintansa vaikutukset muihin ihmisiin, luontoon ja yhteiskuntaan niin lähellä kuin kaukanakin.
- Oppilas ymmärtää ympäristöä ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla

Taitotavoite:

- Oppilas osaa tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä.
- Oppilas osaa vaikuttaa käytännön teoilla omaan ja yhteiseen kestävään tulevaisuuteen.
- Oppilas osaa asettua toisen asemaan ja tarkastella asioita eri näkökulmista.

Tunnetavoite:

- Tavoitteena, että oppilas osaa etsiä merkityksellisiä tapoja ja keinoja jäsentää tekemistään suhteessa opetettavaan ilmiöön, esimerkiksi oman elämismaailman, tunteiden ja asenteidensa kautta.
- Oppilas tunnistaa omia tunteitaan ilmiötä ja työskentelyä kohtaan, ja osaa pohtia syitä niiden takana.

Metakognitio:

- Oppilas oppii arvioimaan omaa oppimistaan, ajatteluaan ja toimintaansa aktiivisesti ja kriittisesti.
- Oppilas oppii asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään ja arvioimaan edistymistään.
- Oppilas oppii ajattelemaan ja pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Oppilas ymmärtää oman merkityksensä aktiivisena toimijana monikulttuurisessa yhteiskunnassa sekä oivaltaa toimintansa taustalla esiintyviä tekijöitä ja motiiveja.

Esimerkki tavoitteiden asettamisesta: Kouluvaltaus ja vanhempainilta ekososiaalista sivistystä käsitellen

”Karkeat” tavoitteet oppilaalle:

- Ymmärrän, mitä termi *ekososiaalinen sivistys* tarkoittaa.
- Parannan omalla toiminnallani ryhmähenkeä.
- Tutustun omiin arvoihini ja ymmärrän niitä.
- Ymmärrän oman ja yhteisen edun ajattelun erot.
- Osaan pohtia omien tekojeni ja valintojeni seurauksia

Pedagoginen toiminta:

Peli, jossa oppilaat ovat kuvitteellisen maailman eri maiden kansalaisia, jotka tekevät *valintoja yhdessä* maansa hyvinvointiin, talouteen ja luonnonvaroihin liittyen. Valintoja tehdessään oppilaat pääsevät punnitsemaan arvojaan ja asenteitaan.

Arviointi

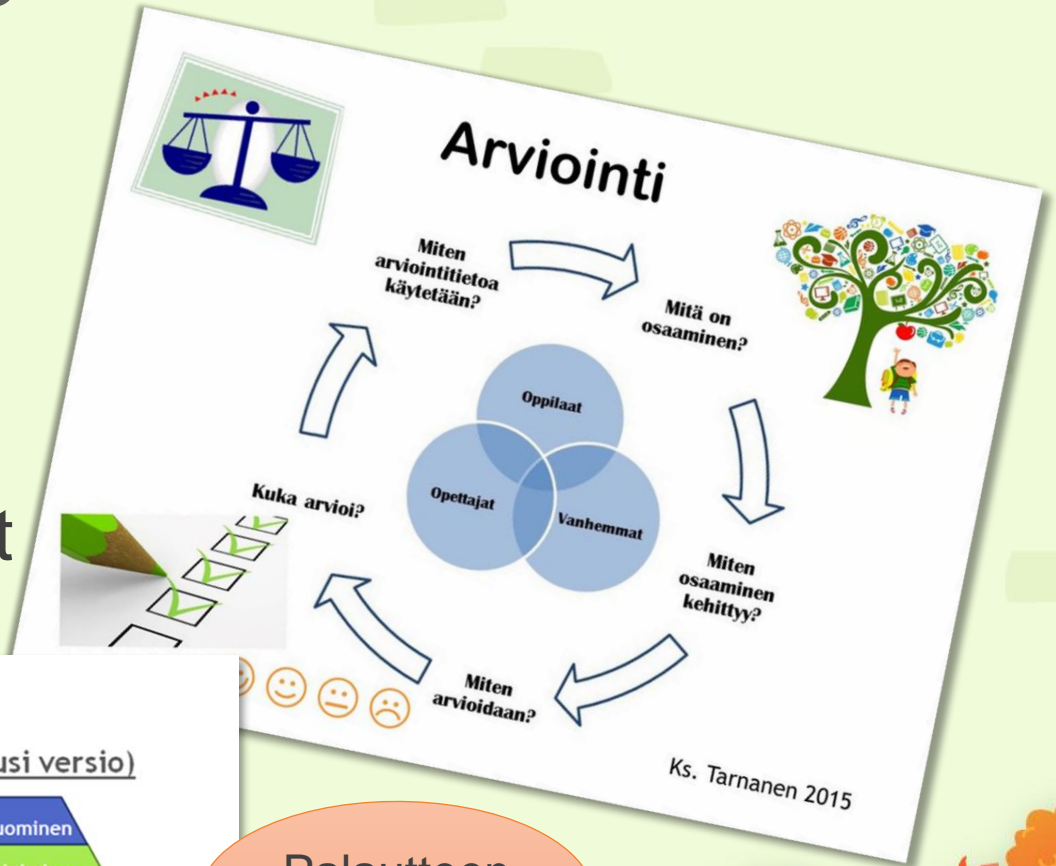
prosessin
ohjaus
reflektiotehtävät

oppilaiden suunnittelema
toiminnallinen vanhempainilta

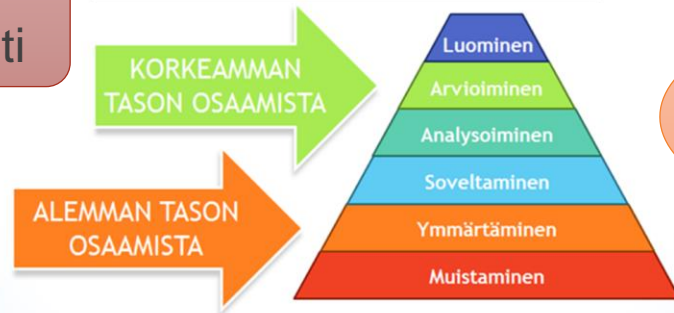
7. Arvioinnin suunnittelu ja toteutus

- kuinka opettajan ja oppilaiden ajattelun kehittymistä, oppimista, tuetaan, tutkitaan ja seurataan prosessin aikana ja tulevaisuudessa (ks. dia 12)
- miten prosessin aikana tapahtunut oppiminen saadaan näkyville?

Formatiivinen ja summatiivinen arviointi

BLOOMIN TAKSONOMIA (uusi versio)

Palautteen merkitys!

Arviointi oppimisprosessin aikana

DIAGNOSTINEN ARVIOINTI

- Lähtötason kartoitusta opetuksen suuntaamiseksi
- Tentit, testit, kokeet, itsearviointi, havainnointi

OPPIMISJAKSON ALUKSI
Kartoitetaan mitä oppija jo osaa ja millaisia oppimistavoitteita asetetaan

FORMA-TIIVINEN ARVIOINTI

- Pääosa arvioinnista – osana päivittäistä opetusta ja työskentelyä
- Opettaja havainnoi oppimisprosessia ja on vuorovaikutuksessa oppijoiden kanssa
- Keskeistä itse- ja vertaisarviointi
- Yhdessä pohtien annetaan ja saadaan oppimista edistävää ja motivoivaa palautetta.

OPPIMISPROSESSIN AIKANA
Palautteen tehtävänä auttaa oppijaa ymmärtämään

- 1) Mitä heidän on tarkoitus oppia
- 2) Mitä he ovat jo oppineet
- 3) Miten he voivat edistää omaa oppimistaan ja parantaa suoriutumistaan

Keskeistä metataitojen kehittäminen!

SUMMATIIVINEN ARVIOINTI

- Oppimisprosessin jälkeen
- Kommunikoidaan todistuksissa tai arviointitiedotteissa (tentit, kokeet määrälliset mittarit)
- Sanallista tai numeerista tai niiden yhdistelmä

OPPIMISJAKSON PÄÄTTEEKSI
Kartoitetaan, miten oppija on saavuttanut tavoitteet oppiaineissa tai opintokokonaisuuksissa

Mihin päästiin?

Kyky luoda uutta

Luoda

Suunnitella, rakentaa, tuottaa, ehdottaa, kehittää, keksiä, yleistää, johtaa, laajentaa, muuttaa...

Kyky perustella kantaa tai päätöstä

Arvioida

Osoittaa ristiriitoja, perustella, selittää, tulkita, suhteuttaa, suositella, kommentoida, opastaa...

Kyky tehdä johtopäätöksiä

Analysoida

Vertailla, organisoida, analysoida, kritisoida, tehdä johtopäätöksiä, jäsentää, erotella...

Tiedon käyttämistä uusissa tilanteissa

Soveltaa

Havainnollistaa, soveltaa, käyttää, löytää ratkaisuja, valita keinoja, ennakoida...

Ideoiden ja konseptien selittämistä

Ymmärtää

Tulkita, päätellä, löytää, luokitella, erotella, selittää, muokata...

Kyky muistaa ja hallita perustietoa

Muistaa

Tunnistaa, luetella, määritellä, nimetä, yhdistää, löytää, toistaa...

Bloomin taksonomia Krathwohl (2002) uudistettua versiota mukailten.

Suunnitteluprosessin eri osa-alueiden suhde toisiinsa

